

Jaargang 7, nummer 3

September 2014

Sporen

Nieuwsbrief van de
Koninklijke Vlaamse Mycologische Vereniging

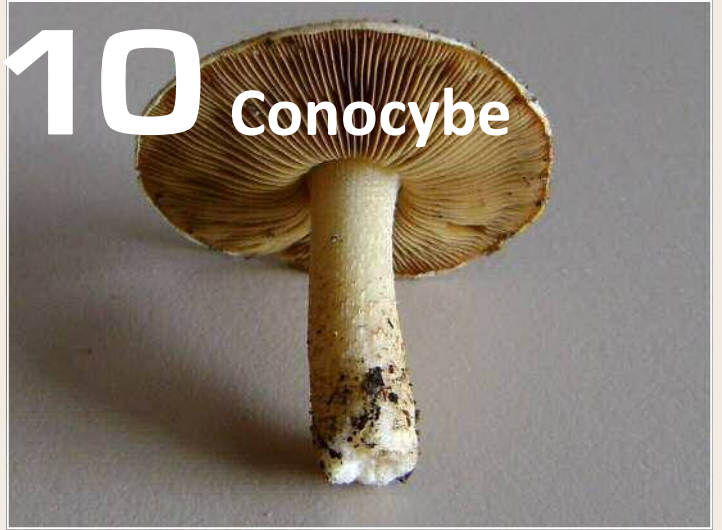
06

Amaurodon

10

Conocybe

12

Armillaria

15

Frans Dielen

19

Marcel Bon

En de vaste rubrieken...

- Editoriaal
- Activiteitenkalenders
- Uit de moleculaire keuken
- Nieuwtjes uit de recente tijdschriften

Jg. 7, nr. 3
September 2014

Editoriaal

NIEUWSBRIEF VAN DE KONINKLIJKE VLAAMSE MYCOLOGISCHE VERENIGING

Sporen

Geachte leden

Onze website heeft de kinderkwaltjes goed doorgemaakt en schittert nu in het digitale universum. De gemakkelijk te raadplegen activiteitenkalender en de mooie foto's op de startpagina nodigen alle bezoekers uit tot verder rondkijken op de site. Felicitaties voor Lieve Deceuninck en iedereen die hieraan heeft meegewerkt.

In de Raad van Bestuur hebben we al wat nagedacht over nieuwe overkoepelende projecten nu o.a. het Brandplekkenproject afgesloten is. Eén idee lijkt zeer geschikt en is een uitbreiding van het onderwerp van een masterthesis die momenteel van start is gegaan in het labo mycologie van Mieke Verbeken in de UGent. Hiervoor zal bestudeerd worden of populieren bijzondere ectomycorrhizale associaties aangaan met Russulaceae in Vlaanderen. Mieke had het idee om dit open te trekken naar *welke fungi en myxomyceten er op en rond populieren groeien*. De details over de opzet van het project worden nog uitgewerkt, maar in afwachting van de officiële start in 2015 kunnen er natuurlijk al vindlijstjes bijgehouden worden.

Het grootste project waarmee we dit najaar van start gaan is de nieuwe versie van de Soortenlijst van Basidiomyceten en Myxomyceten in Vlaanderen. Dit zal heel wat werk vergen en er zullen heel wat leden gemobiliseerd worden om hieraan mee te werken, waarbij een goede coördinatie essentieel is. In september houden we al een eerste vergadering waarin de rekrutering en takenverdeling zal besproken worden.

Op 1 juli moesten we afscheid nemen van Frans Dielen. In dit nummer van Sporen kunt u een mooi "in memoriam" lezen. De Franse mycoloog Marcel Bon is in het voorjaar overleden; ook hij wordt herdacht in deze aflevering.

De laatste drie weken van augustus was ik in China voor deelname aan het 8^e Congres voor de Systematiek en Ecologie van de Myxomyceten, te Changchun in het noordoosten, met daarna een verblijf in het zuidwesten. Met een lijst van 400 soorten myxomyceten is China een belangrijk gebied, maar de kennis ervan is nog zeer beperkt. Paddenstoelen daarentegen hebben een heel belangrijk aandeel in de Chinese cultuur, zowel op medicinaal als op culinair gebied.

Uit goede bron heb ik vernomen dat augustus in België eerder koud en wisselvallig was en dat ook de veldtochten wisselvallige resultaten opleverden.

Maar laat mij u vooral niet langer tegenhouden om dit nieuwe, rijkelijk gevulde nummer van Sporen te ontdekken. Verder wens ik u een vondstenrijke herfst toe.

Myriam de Haan
voorzitter KVMV

N.B.: Mag ik van de gelegenheid gebruik maken om uw vragen, uw inbreng via suggesties, ideeën en opbouwende kritiek, door te spelen aan de bestuursleden en coördinatoren van uw afdeling? Want we zitten immers in het bestuur om u van dienst te zijn.

Excursiekalender

D = dagexcursie, V = voormiddag, N = namiddag

Voor **AMK** is het uur van samenkomst steeds **9.45 uur**, tenzij anders vermeld! Deelname aan een activiteit geschiedt op eigen verantwoordelijkheid. De aangeduide reisweg geldt bij vertrek vanuit Antwerpen. Enkel deelnemen aan de namiddagexcursie is mogelijk na afspraak met de contactpersoon.

Voor **OVMW** is het uur van samenkomst bij excursies steeds **9.30 uur**, tenzij anders vermeld!

Voor **ZWAM** is de afspraak ter plaatse telkens te **9.30 uur (D)** of **14.00 uur (N)**.

Weekexcursies van de AMK-Werkgroep Mycologie

Om de twee weken gaat de werkgroep op excursie, telkens op donderdagvoormiddag. De leden worden per mail, of telefonisch op vraag, verwittigd van de excursieplaatsen. Geïnteresseerden kunnen contact opnemen met Lieve Deceuninck: lieve.deceuninck@skynet.be of 03/455 01 27. (Uitleg werking: zie Sporen nr. 1-2)

Reeds door de afdelingen vastgelegde excursies tot eind december

zaterdag 04-10-2014 - ZWAM (D)

KVMV-excursie in **Meerdaalwoud**

Afspraak: parking langs de Weertse dreef. Komende uit de richting Leuven (N25) bij het binnenrijden van het Meerdaalwoud via de Naamsesteenweg, onmiddellijk rechts na de voetgangersbrug. Parking na 100 m rechts van de weg.

Lunchpakket meebrengen.

In de namiddag aansluiten kan op de grote parking vóór het bos langs de Weertsedreef vanuit het centrum van Sint-Joris-Weert om 14 u. Contact: Georges Buelens (0471/20 50 14)

zondag 05-10-2014 - MYCOLIM (V)

Teut te Zonhoven

Samenkomst om 9.30 uur in de Hengelbroekstraat, 3520 Zonhoven.

Contact: Gut Tilkin (011/72 59 24)

zaterdag 11-10-2014 - OVMW (V)

Damvallei en **Reinaertpark** te Destelbergen

Bijeenkomst om 9.30 uur: parking bibliotheek Destelbergen. Vanuit Gent neemt men de Dendermondsesteenweg (N445) aan de Dampoort richting Zele. Deze gaat recht naar Destelbergen. De parking is aan de rechterkant ca. 100 m vóór de kerk. Via de R4 en afrit Destelbergen komt men ook op de N445, dan naar rechts richting Gent en dan is de parking links voorbij de kerk.

Leiding: Marc Haerssens (thuis 09/251 15 31 en op de dag zelf gsm 0476/94 28 51) of Gerrit Verhellen (09/231 24 49)

zondag 12-10-2014 - ZWAM (N)

Catselt te Okselaar

Afspraak op de parking bij de rotonde langs de Hoornblaas te Okselaar (Scherpenheuvel-Zichem).

Contact: Georges Buelens (0471/20 50 14)

zondag 12-10-2014 - MYCOLIM (V)

Prov. Domein Nieuwenhoven te Sint-Truiden

Samenkomst om 9.30 u. op de parking van het Domein Nieuwenhoven. De toegang tot het domein is gelegen aan de N722 tussen Kortebos en Sint-Truiden op een 2-tal km van de kerk van Kortebos, richting Sint-Truiden aan de rechterkant.

Contact: Ronny Boeykens (0477/39 54 57)

zondag 12-10-2014 - AMK (V)

Grotenhoutbos te Gierle

Samenkomst om 9.45 u. op de parking van brasserie Het Laar, Beersessteenweg 136, 2275 Gierle. Bereikbaar via E34, afrit 22 en richting Gierle nemen. Onmiddellijk na het rondpunt naar links de zijweg Het Laar in.

Leiding : Peter Van der Schoot (0476/09 50 61)

 zaterdag 18-10-2014 - ZWAM (N)

Walenbos te Tielt-Winge

Afspraak: parking kerk Optielt.

Contact: Georges Buelens (0471/20 50 14)

zaterdag 18-10-2014 - OVMW (V)

Livierenbos te Flobecq

Bijeenkomst kerk van Opbrakel om 9.30 u. Vanuit Gent N60 tot rond punt Oudenaarde-Leupegem, dan links richting Brakel tot eerste rond punt. Daar richting rechts naar Ronse. Na 2 km parking op 100 m vóór de kerk van Opbrakel.

Leiding: Jos Schoutteten (055/42 20 01) of Nathan Schoutteten (0495/11 38 16)

zondag 19-10-2014 - ZWAM (N)

Heibos te Stok

Afspraak bij de ingang van het bos langs de Wittebosstraat te Stok (Hoeleden).

Contact: Georges Buelens (0471/20 50 14)

zaterdag 25-10-2014 - OVMW (V)

Markettebossen te Bellem

Bijeenkomst om 9.30 uur; we spreken af op het kerkplein van Bellem. Vanuit Gent E40 afrit 12, linksaf richting Hansbeke. Voorbij Hansbeke linksaf in de Warandestraat richting Bellem. Vanaf het kerkplein rijden we gezamenlijk verder naar de Markettebossen.

Leiding: Dieter Slos (09/374 63 11)

zondag 26-10-2014 - ZWAM (N)

Kesselberg te Kessel-Lo

Afspraak parking bovenaan de Koningsstraat te Kessel-Lo.

Contact: Georges Buelens (0471/20 50 14)

zondag 26-10-2014 - AMK (D)

Dassenaarde te Diest-Molenstede

Samenkomst om 9.45 u. aan de kerk van Engsbergen. Bereikbaar via E313, afrit 24 Geel-Oost; N174 richting Diest nemen tot in Engsbergen. Daar aan rond punt naar rechts naar Engsbergen-Centrum.

Leiding: Jos Volders (0497/66 62 84)

zondag 26-10-2014 - MYCOLIM (V)

Terril te Houthalen

Samenkomst om 9.30 u. aan de parking van het Oude Mijngedebouw, Pastorijstraat te Houthalen.

Contact: Jan Cornelis (011/52 35 24)

 zondag 02-11-2014 - AMK (V)

Hof ter Linden te Edegem

Samenkomst om 9.45 u. op de parking voor het "Hof ter Linden", Drie Eikenstraat 13, 2650 Edegem.

Leiding: Lieve Deceuninck (0475/26 81 67)

zaterdag 08-11-2014 - OVMW (V)

Drongengoed te Urssel

Bijeenkomst om 9.30 u. aan het Jagershof: E40 Gent-Oostende, afrit Aalter, N44 richting Maldegem-Knokke, na 8 km aan de lichten te Knesselare rechtsaf N 461 Urselseweg; na 1,2 km linksaf Westvoordestraat. Deze volgen tot het einde, linksaf Drongengoedweg en volgen tot het einde aan het Jagershof.

Leiding: Etienne Vanaelst (09/374 59 86 of 0474/64 23 23)

zaterdag 08-11-2014 - AMK (V)

Prinsenpark te Retie

Samenkomst om 9.45 u. op de ruime parking aan de ingang, Kastelsedijk 5, 2470 Retie. Bereikbaar via E34, afrit 25, richting Retie via N18 (± 4 km). Aan rond punt de ring rond Retie nemen (1 km), dan rechts de N118 nemen, richting Geel. Na 3,5 km, aan verkeerslichten, naar rechts nemen, richting Prinsenpark.

zondag 09-11-2014 - ZWAM (N)

Mollendaalbos te Haasrode

Afspraak op de parking bij het Brembergcentrum, Boetsenberg te Haasrode.

Gids: Henri Vranckx (016/40 29 84)

zaterdag 15-11-2014 - OVMW (V)

Brielmeersen te Deinze

Bijeenkomst om 9.30 uur op de parking van de Brielmeersen: E17 afrit Deinze, N35 tot in centrum, Leie oversteken en direct linksaf. Na ± 100 m nogmaals linksaf tot op de parking.

Na de excursie gezamenlijk eetmaal in "De Valk" te Nazareth.

Leiding: Peter Verstraeten (09/385 41 74)

zaterdag 15-11-2014 - AMK (V)

's **Heerenbos** te Oostmalle, met etentje als seizoensafsluiting
Samenkomst om 9.45 u. kerk van Wechelderzande. Bereikbaar via de E34, afrit 21. Richting Malle-Wechelderzande rijden en in het centrum van Wechelderzande is er net voorbij de kerk een parking op de hoek met de Vlimmersebaan.

Leiding: Wim Veraghtert (0496/97 87 79)

Educatieve bijeenkomsten

De bijeenkomsten (W) in **Gent** gaan door om 10.00 uur (tot ten laatste 16.00 uur) bij de Onderzoeksgroep Mycologie van de Universiteit Gent, K.L. Ledeganckstraat 35, 2^e verdieping. De toegang is het gemakkelijkst via de plantentuin. De microscopie-avonden beginnen om 19.30 uur ; gebruik 's avonds de hoofdingang.

De bijeenkomsten in **Antwerpen** gaan door in de Bioruimte van de UA, Groenenborgerlaan 171 te 2020 Antwerpen. Vóór iedere vergadering (behalve bestuurlijke vergaderingen) is er vanaf 19.30 uur gelegenheid om boeken uit de bibliotheek te ontlenen. Het opstellen van de microscopen voor praktijklessen en mycologische werkgroepavonden gebeurt bij voorkeur vóór 20.00 uur zodat de sessies vlot kunnen beginnen. De bib is steeds gesloten de 4^e dinsdag van de maand.

De ZWAM-bijeenkomsten in **Diest** gaan door van 19.00 tot 22.00 uur in het Bezoekerscentrum van het Webbekomsbroek, Omer Vanoudenhovelaan 48 te Diest.

woensdag 01-10-2014 - MYCOLIM (A)

Determinatieavond met het accent op enkele grote genera 19.30u.-22.00u. in Provinciaal Natuurcentrum, Craenevenne 86, 3600 Bokrijk-Genk
Leiding: leden van Mycolim

dinsdag 07-10-2014 - AMK (A)

Determinatieavond met les microscopische technieken op vers materiaal
Het thema wordt bepaald aan de hand van de aanwezige exemplaren.
Van 19.30 - 22.00 u. Bioruimte van de UA Antwerpen, Groenenborgerlaan 171 te 2020 Antwerpen.
Leiding: André de Haan e.a.

maandag 13-10-2014 - ZWAM (A)

Microscopie en determinatie
Mogelijkheid om onder begeleiding van ervaren mycologen, met eigen microscoop en vondsten, aan determinatie te doen.
De bibliotheek is dan open voor gebruik van determinatiewerken.

dinsdag 14-10-2014 - AMK (A)

Determinatieavond met les microscopische technieken op vers materiaal.
Het thema wordt bepaald aan de hand van de aanwezige exemplaren.
Van 19.30 - 22.00 u. Bioruimte van de UA Antwerpen, Groenenborgerlaan 171 te 2020 Antwerpen.
Leiding: André de Haan e.a.

woensdag 15-10-2014 - MYCOLIM (A)

Determinatieavond met aandacht voor enkele grote genera 19.30u.-22.00u. PNC Craenevenne 86, Bokrijk-Genk
Leiding: leden van Mycolim

donderdag 16-10-2014 - KVMV - MYCOLIM (D)

Werkweekend KVMV in De Bosberg Kelchterhoef te Houthalen georganiseerd door Mycolim.
De inschrijvingen zijn afgesloten. De deelnemers krijgen de nodige informatie voor de excursies.
Contact: Gut Tilkin (011/72 59 24)

zaterdag 18-10-2014 - KVMV - MYCOLIM (D)

Terril te Houthalen (V) en Hengelhoef te Houthalen (N)
Deze excursies hebben plaats tijdens het werkweekend van KVMV. Alle leden van KVMV kunnen zich hierbij aansluiten.
Samenkomst om 9.00 u. aan de parking van De Bosberg Kelchterhoef, Kelchterhoefstraat 10 te Houthalen. Tijdens de middag keren we terug naar De Bosberg waar het mogelijk is te picknicken in het restaurant aldaar.
Contact: Jan Cornelis (011/52 35 24) en Gut Tilkin (011/72 59 24)

dinsdag 21-10-2014 - AMK (A)

Determinatieavond met les microscopische technieken op vers materiaal
Het thema wordt bepaald aan de hand van de aanwezige exemplaren.

Van 19.30 - 22.00 u. Bioruimte van de UAntwerpen, Groenenborgerlaan 171 te 2020 Antwerpen.

Leiding: André de Haan e.a.

maandag 27-10-2014 - ZWAM (A)

Microscopie en determinatie

Mogelijkheid om onder begeleiding van ervaren mycologen, met eigen microscoop en vondsten, aan determinatie te doen. De bibliotheek is dan open voor gebruik van determinatiewerken.

dinsdag 28-10-2014 - KVMV (A)

KVMV-bestuursvergadering. KVMV-bibliotheek gesloten.

dinsdag 04-11-2014 - AMK (A)

Voordrachtavond: herbariummateriaal van paddenstoelen Ann Bogaerts, curator van het cryptogamenherbarium van het Agentschap Plantentuin Meise (tot voor kort Nationale Plantentuin van België), licht ons vanavond toe hoe het binnengebrachte herbariummateriaal van paddenstoelen en de bijhorende informatie door haar verwerkt en geregistreerd wordt. Een interessante avond voor iedereen die regelmatig of af en toe herbariummateriaal bijhoudt.

dinsdag 11-11-2014 - KVMV (A)

KVMV-bibliotheek en UAntwerpen-bioruimte gesloten.

woensdag 12-11-2014 - ZWAM (A)

Microscopie en determinatie; uitzonderlijk op woensdag Mogelijkheid om onder begeleiding van ervaren mycologen, met eigen microscoop en vondsten, aan determinatie te doen. De bibliotheek is dan open voor gebruik van determinatiewerken.

dinsdag 18-11-2014 - AMK (A)

Determinatieavond met les microscopische technieken.

Thema: Mycena

Van 19.30 - 22.00 u. Bioruimte van de UAntwerpen, Groenenborgerlaan 171 te 2020 Antwerpen.

Leiding: Lieve Deceuninck

Gelijktijdig hiermee houdt de redactieraad van Sporen haar vergadering.

maandag 24-11-2014 - ZWAM (A)

Microscopie en determinatie

Mogelijkheid om onder begeleiding van ervaren mycologen, met eigen microscoop en vondsten, aan determinatie te doen. De bibliotheek is dan open voor gebruik van determinatiewerken.

dinsdag 25-11-2014 - AMK (A)

AMK-stuurgroepvergadering

Alle leden zijn welkom bij de bespreking van de AMK-werking. Agendapunt: opstellen excursielijst 2015. Ideeën kunnen op voorhand gemaild worden naar Yves Van Zeebroeck (yvz@live.be).

Van 20.00 - 22.00 u. Bioruimte van de UAntwerpen, Groenenborgerlaan 171 te 2020 Antwerpen.

dinsdag 02-12-2014 - AMK (A)

Determinatieavond met les microscopische technieken.

Thema: Xylariaceae

Van 19.30 - 22.00 u. Bioruimte van de UAntwerpen, Groenenborgerlaan 171 te 2020 Antwerpen.

Leiding: Bernard Declercq

maandag 08-12-2014 - ZWAM (A)

Microscopie en determinatie

Mogelijkheid om onder begeleiding van ervaren mycologen, met eigen microscoop en vondsten, aan determinatie te doen. De bibliotheek is dan open voor gebruik van determinatiewerken.

dinsdag 09-12-2014 - AMK (A)

Voordrachtavond: bijzondere vondsten in 2014, door Wim Veraghtert.

Van 20.00 - 22.00 u. Bioruimte van de UAntwerpen, Groenenborgerlaan 171 te 2020 Antwerpen.

zaterdag 13-12-2014 - OVMW (V)

Eerste wintervergadering

Programma wordt later bekendgemaakt.

dinsdag 16-12-2014 - AMK (A)

Les microscopische technieken: Sleutelen in Agaricales

Leiding: André de Haan.

Van 19.30 - 22.00 u. Bioruimte van de UAntwerpen, Groenenborgerlaan 171 te 2020 Antwerpen.

dinsdag 23-12-2014 - KVMV (A)

KVMV-bibliotheek gesloten

Door de AMK-winterstop is de bioruimte niet toegankelijk.

dinsdag 30-12-2014 - KVMV (A)

KVMV-bibliotheek gesloten

Door de AMK-winterstop is de bioruimte niet toegankelijk.

Amaurodon mustialaensis, een zeldzame blauwe korstzwam

Gut Tilkin - driesen.tilkin@gmail.com

In het najaar van 2013 werden we verrast door de vondst van twee opvallende, blauwe korstzwammen nl. *Byssocorticium pulchrum* (Prachtvliesje) en *Amaurodon mustialaensis*. Deze laatste soort, nieuw voor Vlaanderen, wordt hier besproken.

Na een winterexcursie oogt het goed gevulde bakje met meegebrachte korstzwammen niet erg vrolijk.

Foto 1: *Amaurodon mustialaensis* (Marcel Heyligen)

en het aangrenzende Hoevebos, een gemengd bos op arme zandgrond en een voormalig heidegebied. Gelukkig voor ons volgt Peter Vanderschoot niet altijd de geijkte paden en zorgt hierdoor regelmatig voor een speciale vondst. Deze keer was het een opvallende, blauw gekleurde korst op een stukje ontschorst loofhout. Populier, wilg, berk, eik... er stonden heel wat kandidaten in de buurt. Het korstje, een stukje van 2 cm op 3 cm, werd met de nodige omzichtigheid benaderd en onderging een uitgebreide fotosessie.

Grauwe, vaalgrijze, vuilwitte stroken op donkere takjes en vermolmd stukjes hout. Af en toe zit er een oranje-rode plak bij en soms wat roze vegen. Gelukkig biedt het vooruitzicht op mooie microscopische waarnemingen met steeds verrassende beelden enige troost. Ook het moeizame puzzelwerk bij het determineren geeft, ingeval van succes, heel wat voldoening. Een felblauwe korst zit er zelden bij. In het voorjaar kijken we dan ook altijd uit naar de prachtige plakken van de Blauwe korstzwam (*Terana coerulea*) in de Kevie te Tongeren, waar deze zwam elk jaar groeit op bewerkte omheiningsspalen uit kastanjehout.

Tijdens onze wekelijkse donderdagexcursie eind november 2013 bezochten we het Europark te Houthalen

Determinatie

Een opvallende blauwe korst kan niet zo moeilijk zijn, dacht ik wat overmoedig en nam het kleinood mee voor determinatie. Een pletpreparaatje van 1 mm² in leidingwater toonde dadelijk heel duidelijk blauw gekleurde, iets dikwandige, ovale sporen (foto 2). Opvallend waren ook de grote gespen aan de hoekig vertakte hyfen (foto 3). Met enkele metingen zou dit voldoende moeten zijn om het opvallende korstje op naam te brengen. Met de gebruikelijke determinatiewerken voor korsten nl. *Corticiaceae* s.l. van Bernicchia en Gorjón (2010) en *The Corticiaceae of North Europe* van Eriksson et al. (1973-1988) kwam ik niet tot een aanvaardbaar genus. Een mail naar Luc Lenaerts met mi-

Foto 2: *Amaurodon mustialaensis* - sporen in leidingwater

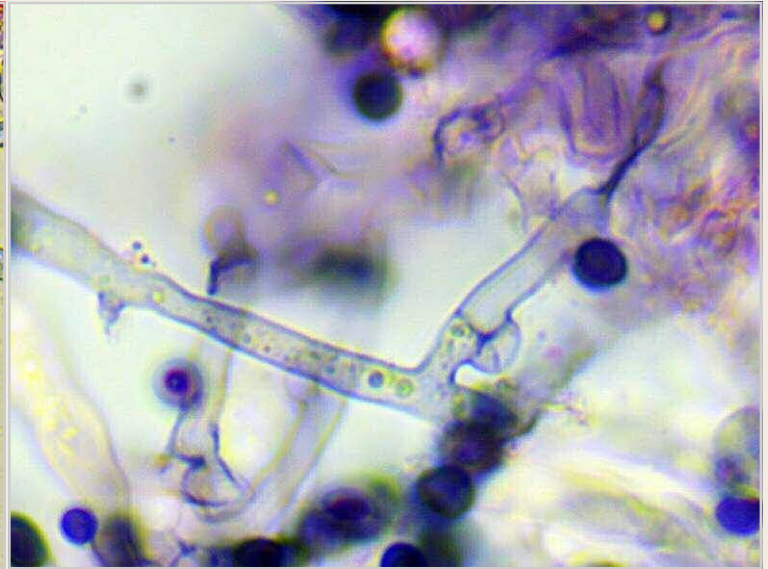

Foto 3: *A. mustialaensis* - hyfen met gespen in KOH (vers materiaal)

microscopische gegevens zorgde wel dadelijk voor een naam: *Amaurodon mustialaensis*.

Met wat soepelheid i.v.m. de korstkleur sleutelde ik met Nordic macromycetes (1997) uit op het genus *Amaurodon*, na een controle op de amyloïde eigenschappen van de sporen en hun reactie op KOH. Ik had de reactie op Melzer bij een eerste onderzoek uitgesteld, omdat de dikwandige sporen toch al duidelijk blauw gekleurd waren en ik dacht niet veel veranderingen te kunnen zien. Met korsten is het braaf en geduldig eerst alle kenmerken onderzoeken van basidiën, sporen, cystiden, hyfensystemen en met de nodige reagentia uittesten. Met KOH vertoonden de sporen onmiddellijk een sterke violette kleurreactie en dit kenmerk leidde rechtstreeks naar het genus *Amaurodon* in

de familie van de Thelephoraceae. Nordic Macromycetes vermeldt 3 soorten voor dit genus waarvan één met gladde sporen nl. *Amaurodon mustialaensis*. In de familie van de Thelephoraceae zijn o.a. ook de genera *Tomentella* en *Thelephora* ondergebracht. De soorten binnen deze genera hebben vrijwel allemaal geornamenteerde sporen en deze vertonen, volgens de gebruikte sleutel, geen violette reactie op KOH. Joost Stalpers berichtte mij dat heel wat soorten binnen de genera *Tomentella* en *Thelephora* wel een blauwverkleuring in KOH vertonen die omwille van de originele bruine kleur soms moeilijk waarneembaar is.

De Thelephoraceae worden niet besproken in de hoger vermelde determinatiewerken van Bernicchia en Eriksson & Ryvarden.

Een korte beschrijving van de waargenomen kenmerken:

***Amaurodon mustialaensis* (P. Karst.) Kõljalg & K.H. Larss. (1996)**

Blauwe kleur, resupinaat, grandinoïde tot stomp-stekelig oppervlak, gemakkelijk loslatend en broos, dun subiculum, rand onopvallend.

Basidiën (foto 5) clavaat, sommige ingesnoerd, hyalien, met druppels, 25-34 x 4,5-5 µm, 4 sterigmen 3-4 µm, met basale gesp.

Cystiden niet aanwezig.

Hyfensysteem monomitisch, hyfen met duidelijke gespen, niet geïncrusteerd, 3-4,5 µm breed, dun- tot iets dikwandig.

Sporen ovaal-ellipsoïde, aan één zijde iets afgeplat in zijaanzicht, meestal met duidelijke apicule, dikwandig, 4,4-5,1 (5,5) x 3,5-4,2 µm, onmiddellijk blauw in leidingwater, blauwviolet in KOH, amyloïde.

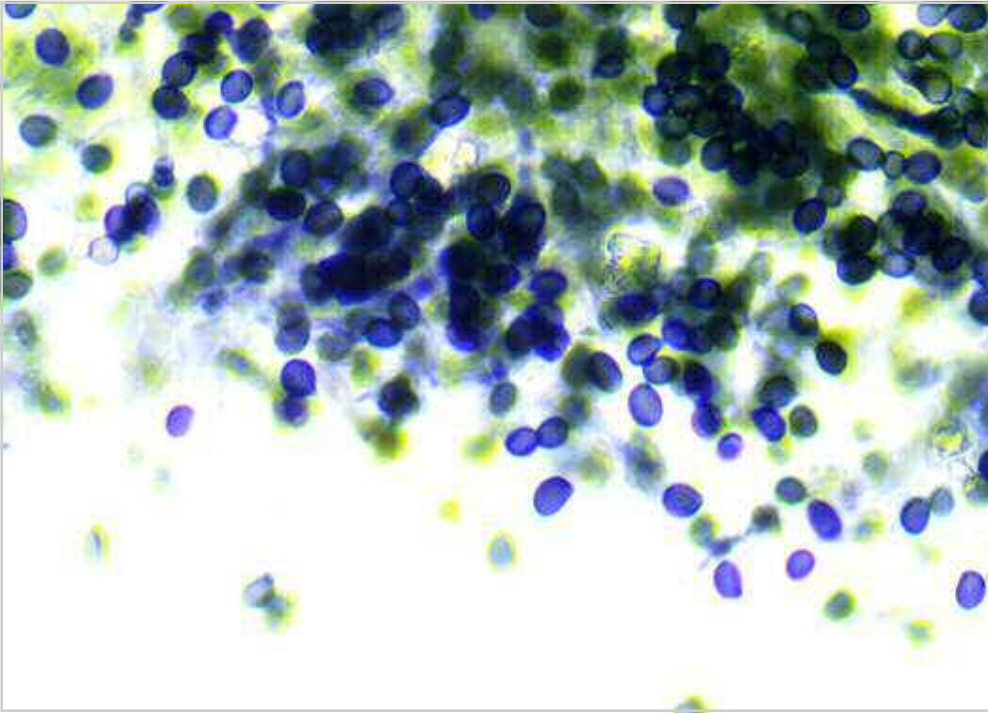

Foto 4: *A. mustialaensis* - sporen in KOH (exsiccaat)

vaststellen maar jammer genoeg niet onmiddellijk gefotografeerd. Een maand later was de kleur bij het exsiccaat al veranderd naar blauw-grijsgroen.

Enkele vraagtekens

Vreemd is dat er bij het uitsleutelen naar het genus *Amaurodon* nergens verwezen wordt naar de blauwe kleur van de sporen.

Dit had het zoeken heel wat

kunnen vergemakkelijken. Perez-Gorjón spreekt niet van blauwe sporen voor het genus maar wel van een blauwe 'verkleuring' in een basisch midden als kenmerkende reactie. Ook In Nordic Macromycetes worden

Wat rondzoeken op het internet leverde enkele zeer gelijkende foto's op en vooral twee interessante artikels met de bespreking van een eerste vondst van deze soort voor Slovaakije door Čížek K. et al. (2007) en van een tweede vondst voor Spanje door Pérez-Gorjón et al. (2008). Beide artikels geven een uitvoerige beschrijving van de soort met tekeningen van de microscopie. Van de hand van Gorjón (2011) staat er ook een sleutel voor het genus *Amaurodon* op het internet waarin 10 soorten zijn opgenomen. Het genus bevat slechts één soort met gladde sporen nl. *Amaurodon mustialaensis*. De violette reactie van de sporen op KOH is volgens de twee vermelde artikels het meest uitgesproken bij deze soort. Bij het verse exemplaar was de reactie naar violet inderdaad zeer opvallend. Een herhaling van de reactie enkele weken later bij het gedroogde exemplaar was niet zo sterk (foto 4) en ging meer in de richting van blauw-violet.

In beide artikels wordt er melding gemaakt van een verkleuring van de blauwe korstkleur naar groen tijdens het drogen. Dit laatste heb ik ook duidelijk kunnen

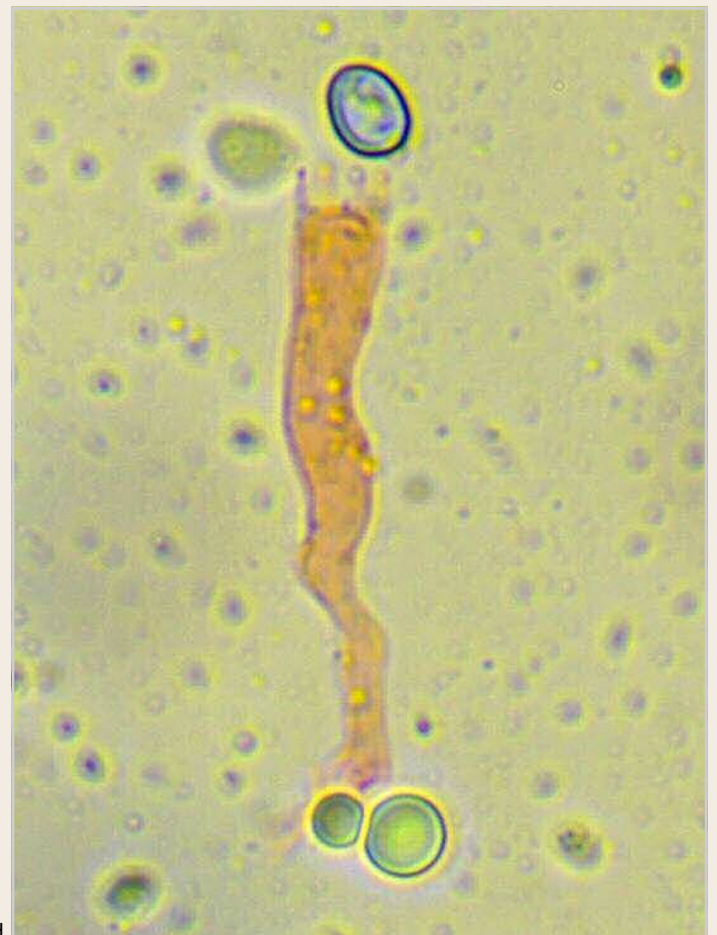

Foto 5: *A. mustialaensis* - basidium in Congo-rood

hyaliene sporen als genuskenmerk opgegeven en wordt de blauwe kleuromslag in basisch midden niet vermeld. Wat de soortkenmerken betreft, geven de artikels uit Slovaĳie en Spanje aan dat de sporen van *A. mustialaensis* eerst gelig zijn in water en binnen enkele minuten blauw worden. Ook bij de soortbeschrijving in Mycobank staat duidelijk vermeld: hyalien in gedestilleerd water en violet in 3 % KOH.

Is die kleuromslag dan zo snel dat ik het niet gemerkt had of is het gebruikte leidingwater de oorzaak? Een test met gedestilleerd water en met regenwater leverde geen verschil op: geen hyaliene sporen te zien.

In Australië werd in 2001 door Agerer R. en N.L. Bougher een nieuwe soort *Amaurodon* beschreven nl. *A. aquicoeruleus* die wél duidelijk blauwe sporen vertoont in zowel leidingwater als gedestilleerd water.

Kleurreacties van sporen op wijzigingen in zuurtegraad bij enkele soorten Telephoraceae van de genera *Lazulinospora*, *Pseudotomentella* en *Tomentella* werden al in 1974 onderzocht door Burdsall en Setliff. Zij noteerden dat de sporen bij de bestudeerde soorten (allemaal exsiccaten) hyalien bleven beneden pH 8,0 en donker blauwzwart tot paars verkleurden boven pH 8,0 met een maximum bij pH 10,7. In hun 'discussie' achteraf spreken ze wel over de blauwe sporenkleur bij verse exemplaren, die mogelijk veroorzaakt wordt door een alkalisch midden rond de sporenwand of in het hymenium.

Ook de blauwe kleur van de korst zelf is volgens literatuurgegevens geen constant kenmerk. Naast blauw wordt ook geel en groen vermeld. Mogelijk is dit ook een reactie op de pH-waarde van de omgeving?

Status

Uit de vele synoniemen van de soortnaam is af te leiden dat *Amaurodon mustialaensis* al een lange zwerftocht langs verschillende genera heeft meegemaakt o.a. bij *Hypochnus*, *Hypochnopsis*, *Coniophora*, *Corticium* en *Lyomyces*. Of deze soort binnen *Amaurodon* behouden blijft, zal (gezien de afwijkende gladde sporen) afhangen van verder DNA- onderzoek.

De huidige soorten binnen het genus *Amaurodon* blijken alle zeldzaam te zijn. In de Standaardlijst staat één

soort vermeld nl. *A. cyaneus*; *A. mustialaensis* was nog niet geregistreerd en is nieuw voor Vlaanderen. In de nieuwe Beknopte standaardlijst van Nederlandse Paddestoelen (Arnolds & van den Berg, 2013) wordt deze soort niet vernoemd. In Duitsland is de soort wel gemeld zoals in de sleutel van Gorjón (2011) aangegeven wordt.

Met dank aan Luc Lenaerts voor de hulp bij de determinatie en het nalezen van de tekst, aan Myriam de Haan voor het bezorgen van een aantal artikels en aan Joost Stalpers voor zijn suggesties, correcties en uitgebreid commentaar.

Bestudeerd materiaal: herbarium GT13050

Referenties

- Agerer R. & N.L. Bougher (2001). *Amaurodon aquicoeruleus* (Telephoraceae, Hymenomycetes, Basidiomycota), a new species from Australia with spores distinctly blue in water. *Austral. Syst. Bot.* 14: 599-606.
- Bernicchia A. & S.P. Gorjón (2010). Corticiaceae s.l.. *Fungi Europaei* 12. Ed. Candusso. Italia.
- Burdsal H.J. & E. C. Setliff (1974). pH-Related color changes in certain species of *Lazulinospora*, *Pseudotomentella* and *Tomentella*. *Mycologia*, vol. 66, no. 1: 101-106.
- Čížek K., L. Hagara and P. Lizoň (2007). *Amaurodon mustialaensis* (Basidiomycetes, Thelephoraceae), new to Slovakia. *Czech Mycol.* 59(2): 177-183.
- Ericksson J., K. Hjortstam & L. Ryvarden (1973-1988). The Corticiaceae of North Europe vol. 1-8. *Fungiflora*, Oslo, Norway.
- Hansen L. & H. Knudsen (ed.) (1997) *Nordic Macromycetes* vol. 3. Nordsvamp, Copenhagen. 444 blz.
- Pérez-Gorjón S., A. Bernicchia & J. Sanchez-Sanchez (2008). *Amaurodon mustialaensis* (Telephorales, Basidiomycota), una rara especie en la Peninsula Ibérica. *Bol. Soc. Micol. Madrid* 32: 85-90.
- www.mycobank.org
- www.tomentella.de/pages/news_e.htm Gorjón SP (2011). Key to *Amaurodon*. J. Schröt.

Conocybe intrusa - Reuzenbreeksteel

Linda Lambreghts / Lus Rijmenams - linda.lambreghts@telenet.be

Zondag 14 juli 2013 gaan we mee op excursie met de AMK-werkgroep naar het Vrieselhof in Oelegem. Mooi zomers weertje; 's middags fietsen mijn man en ik terug naar huis om nog te genieten van een rustige, zonnige namiddag. 's Avonds ga ik even de serre in, om de tomaten, paprika's en enkele bloemkolen te begieten. Ineens valt mijn oog op enkele paddenstoeltjes tussen de bloemkolen, die door het gieten zichtbaar worden.

Ik beseft meteen dat het dezelfde paddenstoeltjes zijn die daar vorig jaar ook stonden. Toen heb ik gekeken naar de kleur van de sporen, maar die "bruine" paddenstoeltjes liet ik nog links liggen.

Nu, denk ik, op zijn minst breng ik ze op familie en genus.

Foto 1: *Conocybe intrusa* (Reuzenbreeksteel)

In eerste instantie denk ik aan *Hebeloma*, lamellen zeer dicht bij elkaar, geur radijsachtig, iets kleverig; bij sommige exemplaren hangt het zand er nog aan.

Na het nemen van een sporee krijg ik een massa roestbruine sporen, glad, dikwandig, zonder kiemporie. Dit brengt me naar het genus *Conocybe* – Breeksteeltje, familie Bolbitiaceae.

Maar zo'n fors exemplaar, kan dat wel?

Microscopische kenmerken

- ◆ Sporen (foto 2): 4,8-6,9 × 3,4-4,8 μm; Q: 1,2-1,7; ellipsoïde, glad, roestbruin, dikwandig, kiemporie nauwelijks of niet aanwezig.

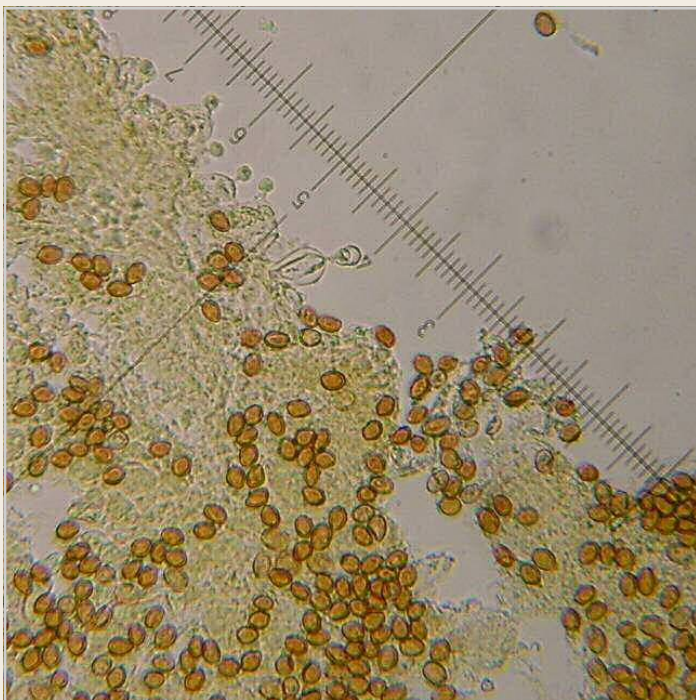
- ◆ Basidiën knotsvormig, 16-21 × 7-9 μm, 4-sporig met basale gesp.
- ◆ Cheilocystiden lageniform, 18-22 × 6-9 μm, hoofd 3-4,5 μm.
- ◆ Pileipellis met min of meer ronde cellen, 40-55 × 15-30 μm.
- ◆ Tussenschot met gesp.
- ◆ Caulocystiden lageniform.

Sleutelend in Breitenbach & Kränzlin (1995) kom ik deze vraag tegen: fors vruchtlichaam, doet denken aan *Hebeloma* of Gordijnzwam, hoed 40-90 mm groot, steel 6-15 mm, in serre of bloembakken?

Als ik de foto zie, ben ik zeker: dat is hem! *Conocybe intrusa*, de Reuzenbreeksteel (foto 1).

Macroscopische kenmerken

- ◆ Hoed 30-70 mm diameter (foto 3), eerst convex tot half bolvormig, later convex tot vlak met een zwakke umbo, oppervlak kaal tot ruw, jong iets kleverig, oppervlak wit tot crèmekleurig tot beige oker, rand scherp, licht gestreept.
- ◆ Vlees wit tot crèmekleurig, geur en smaak licht radijsachtig.
- ◆ Lamellen jong crèmekleurig, later kaneel- tot roestbruin, dicht opeen L = 85-100, l = 3-5, vrij aangehecht, snede licht gezaagd tot effen.

Foto 2: *C. intrusa* - sporen

- ◆ Steel 30-50(60) × 6-12 mm, cilindrisch, licht versmald tegen de top, basis knotsvormig, stevig, oppervlak wit tot crèmekleurig, iets donkerder aan de basis, over heel de lengte wit vezelig, aan de basis fijne wollige vlokken.

Surfend op het internet zie ik dat de Reuzenbreeksteel zeer zeldzaam is.

Als ik dat allemaal lees, dan begin ik te twijfelen; kan het zijn dat er al 2 jaar op rij een zeer zeldzame pad-

Foto 3: *C. intrusa* - hoed

denstoel in onze serre staat?

Om toch maar zeker te zijn, stuur ik een mailtje naar André de Haan, met in bijlage foto's van de paddenstoel en van de microscopische kenmerken. André was zo vriendelijk om te bevestigen dat het inderdaad de Reuzenbreeksteel is.

In de serre hebben we 3 jaar geleden paardenmest ondergespit. Af en toe kopen we bladgrond en plantjes van bloemkool enz. Op die manier hebben we dus geen controle op het substraat waarop ze hier groeien. Tijdens de hittegolf vinden we enkele exemplaren op de composthoop; de kippen hebben ze wel losgescharreld maar niet opgegeten.

Soms rijden we stad en land af om paddenstoelen te zoeken en ondertussen staan er "schatten" in onze eigen tuin.

Funbel

Waarnemingen uit het verleden

- André de Haan 13-10-1979
- Karel Van de Put 02-09-1996
- Ruben Walley (+) 28-10-2007

Synoniemen

Conocybe hebelomatoides Middelhoek & Reijnders: 116 (1952)

Cortinarius intrusus Peck, *Bulletin of the Torrey Botanical Club* 23 (10): 416 (1896)

Bibliografie

Breitenbach, J. & F. Kränzlin (1995). *Fungi of Switzerland* (deel 4), blz 302, plaat 380.

Funga Nordica: geen gegevens gevonden m.b.t. *Conocybe intrusa*.

Bronnen internet

<http://waarnemingen.be/soort/info/14069?popup=1>, zeer zeldzaam.

<http://www.verspreidingsatlas.nl/025110>, Rode lijst: gevoelig (GE).

<http://www.mycobank.org/BioloMICS.aspx?>

[Table=Mycobank&Name=Conocybe+intrusa&ExactMatch=T](http://www.mycobank.org/BioloMICS.aspx?Table=Mycobank&Name=Conocybe+intrusa&ExactMatch=T)

Armillaria ectypa (Moerashoningzwam) - Monitoring 2013

Robert De Ceuster - robert.de.ceuster@scarlet.be

Inleiding

In het natuurreservaat Papenbroek te Assent (Bekkevoort) werd op 3 september 2012 een nieuwe soort paddenstoel voor Vlaanderen gevonden: *Armillaria ectypa* (Moerashoningzwam). Een artikel hierover verscheen in *Sporen* jaargang 6, nr. 3. Ondertussen is er meer dan een jaar verlopen en werd regelmatig uitgekeken of deze zeldzame paddenstoel een jaar later weer zou gevonden worden en in welke aantallen. Dit artikel is dus een vervolg op de eerder verschenen bijdrage.

Ligging Papenbroek

Het natuurreservaat "Papenbroek" bevindt zich tussen Assent (deelgemeente van Bekkevoort) en Diest, in de vallei van de Begijnenbeek. Het gebied ligt voor een klein deel op het grondgebied van Diest; het overgrote deel ligt echter op het grondgebied van Assent. De totale oppervlakte bedraagt 9,83 ha.

Ecologie

Het Papenbroek bestaat ten zuiden van de Begijnenbeek uit verschillende percelen grasland. Dottergrasland en blauwgrasland overwegen, met daartussen een mesotroof elzenbroekbosje. Het gehele natuurgebied wordt in de lengte doorsneden door de Gele gracht. Het perceel waar de Moerashoningzwam gevonden

Foto 2: Eerste exemplaar voor 2013

Foto 1: Perceel 1 op 24 april 2013

werd, bestaat hoofdzakelijk uit een kwelrijke Grotezeggenvegetatie (foto 1). Om verzuivering tegen te gaan worden deze percelen extensief gemaaid en het was tijdens deze beheerswerken dat de Moerashoningzwam er op 3 september 2012 in de strooisellaag werd gevonden.

Foto 3: Perceel 1 op 23 augustus 2013

Monitoring 2013

Nu de groeiplaats van Moerashoningzwam gekend was, werd met belangstelling uitgekeken naar het verschijnen ervan in 2013. Op 1 juli 2013 was het zover en het

was zelfs een prachtexemplaar (foto 2).

Tot en met 19 augustus bleef het aantal waarnemingen aan de lage kant. Het hooiland was nog niet gemaaid en de honingzwammen waren bijgevolg moeilijk te vinden.

Op 23 augustus werd perceel 1 gemaaid zoals in 2012 (foto 3).

Daardoor kon op 2 september een eerste groep vruchtlichamen van 55 exemplaren worden geteld. Twee weken later werden op die plaats nog 18 verse vruchtlichamen aangetroffen. Een nieuwe groeiplaats op een ander perceel van dit natuurgebied leverde ook één exemplaar op. Dat was leuk om volgen maar het goede moment voor de Moerashoningzwam moest nog komen. Op 28 september werden 164 stuks op perceel 1 en 6 stuks op perceel 2 (foto 6) geteld. Groot was mijn verbazing toen op 14 oktober niet minder dan 657 (!)

Foto 4: Perceel 1 op 14 oktober 2013

Foto 5: Enkele exemplaren van de 657 stuks

Foto 6: Perceel 2

Foto 7: Perceel 3

exemplaren (foto 5) op perceel 1, nog steeds 1 op perceel 2, maar op een nieuwe groeiplaats in het reservaat, perceel 3 (foto 7), 49 stuks aangetroffen werden.

Na 14 oktober 2013 was het moeilijk om een telling te doen, omdat restanten van de 657 stuks eerst moesten verdwijnen of rotten vooraleer er nieuwe konden worden geteld. In tabel 1 staat het verloop van de aantallen in de betreffende percelen.

Hierbij een overzichtskaartje van Papenbroek met de BWK-codes (foto 8) en een luchtfoto van het reservaat met de situering van de 3 percelen waarop in 2013 Moerashoningzwammen werden gevonden (foto 9).

Datum	Perceel 1	Perceel 2	Perceel 3
01/07/2013	1	-	-
05/07/2013	5	-	-
27/07/2013	8	-	-
19/08/2013	6	-	-
02/09/2013	55	-	-
16/09/2013	18	1	-
28/09/2013	164	6	-
14/10/2013	657	1	49

Tabel 1. Verloop van de aantallen per perceel

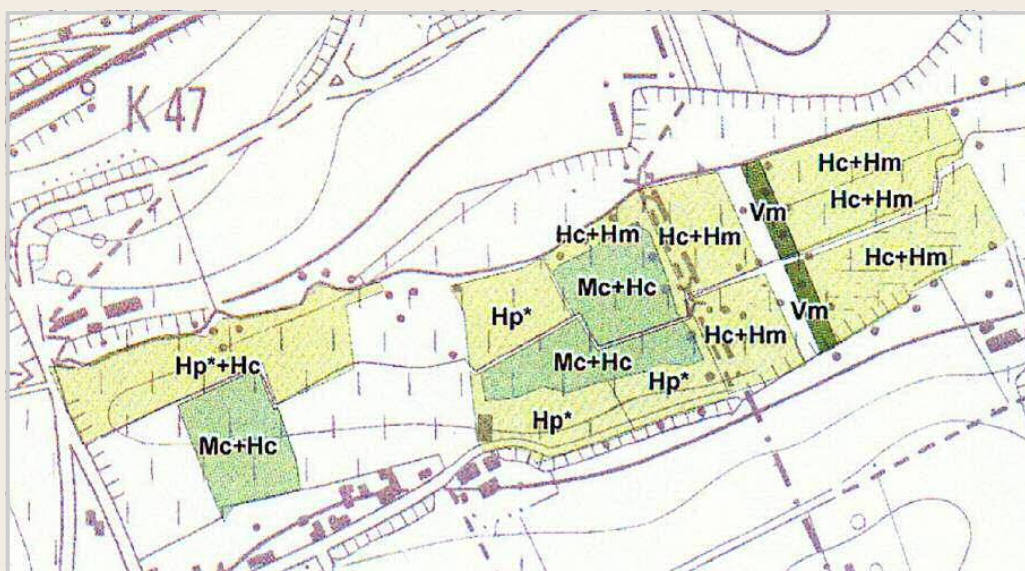

Foto 8: Biologische WaarderingsKaart (BWK) met de van toepassing zijnde codes

Foto 9: Luchtfoto van de percelen waar *Armillaria ectypa* is gevonden

Bespreking

De voornaamste reden voor deze opvolging in 2013 was, omwille van de bezorgdheid over deze zeldzame soort, na te gaan of de beheerswerken op perceel 1 al dan niet een gevolg zouden hebben voor de populatie en aanwezigheid van *Armillaria ectypa*.

Samen met de beheerders van het natuureservaat werden afspraken gemaakt voor beheer en monitoring.

Op onze vraag bij "Wildlife Sci & Cons (NE)" in Engeland [wildlife.scicons@naturalengland.org.uk] welk beheer er moet gevoerd worden om deze soort in stand te houden, kregen we geen antwoord maar werden we doorverwezen naar de Belgische instanties. Omdat dit de eerste vondst in Vlaanderen is, ontbreekt ervaring met de invloed van beheerswerken of andere factoren zoals grondwaterhuishouding.

We zullen dus proefondervindelijk moeten vaststellen

welke beheerswerken in de toekomst een invloed kunnen hebben op de aanwezigheid van deze soort.

Op perceel 1 is machinaal maaien niet mogelijk, want té drassig, zodat het steeds handmatig zal moeten gebeuren. Dit beperkt momenteel de oppervlakte die kan worden gemaaid, zodat een groot deel van perceel 1 onvoldoende kan worden geïnventariseerd.

In afspraak met de conservator is het misschien wel mogelijk om op gelijkaardige plaatsen als perceel 1 smalle sleuven te maaien om erachter te komen of hier mogelijk nog groeiplaatsen van de zeldzame Moerashoningzwam te vinden zijn.

Literatuur

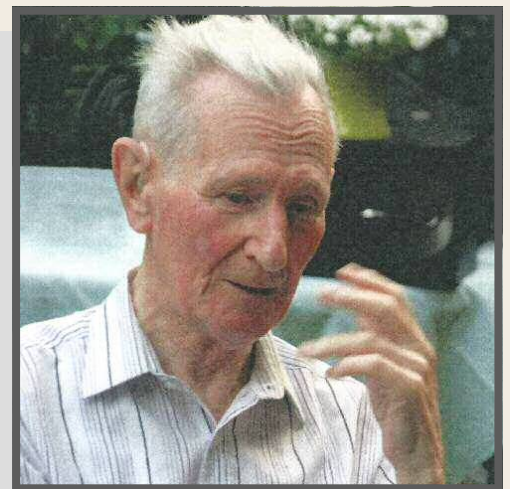
Buelens G., R. De Ceuster & W. Veraghtert (2013). Nieuw voor Vlaanderen! De Moerashoningzwam (*Armillaria ectypa*). *Sporen* 6, nr. 3: 8-12. 🍄

Overlijden Frans Dielen

Op 1 juli 2014 overleed Frans Dielen op 92-jarige leeftijd. Frans was erevoorzitter en stichtend lid van de AMK en leidde de Kring gedurende 15 jaar. Onze gevoelens van medeleven gaan uit naar zijn familie.

Het KVMV-bestuur

André de Haan gedenkt Frans in onderstaand in memoriam.

Op 1 juli 2014 overleed, op 92-jarige leeftijd, Frans Dielen. Met zijn heengaan verloor de Antwerpse Mycologische Kring niet alleen haar erevoorzitter, maar ook haar oudste en laatste stichtend lid. Frans was niet alleen een begeesterd amateurmycoloog met een zeer grote veldkennis maar vooral een AMK-lid in hart en nieren. We kunnen wel stellen dat de oprichting en uitbouw

van onze vereniging zijn levenswerk was. Hij nam in 1986 het voorzitterschap van AMK over van zijn leermeester en stichtend voorzitter Louis Imler en leidde onze vereniging gedurende 15 jaar. Omringd door een groep gemotiveerde leden werd onder zijn stimulans de AMK uitgebouwd tot een actieve vereniging met 2-wekelijkse dinsdagavonden, wekelijkse excursies tij-

dens het weekend, een 3-maandelijks contactblad AMK-Medelingen en zo mogelijk jaarlijks ons wetenschappelijk tijdschrift Sterbeecia. Een hoogtepunt waarop hij fier was, is de viering, in 1996, van het 50-jarig bestaan van onze Kring, met daaraan verbonden het toekennen van de toevoeging “Koninklijke” aan de verenigingstitel.

Hoewel Frans vooral het voorzitterschap van onze vereniging als belangrijkste aspect van zijn mycologische interesse opvatte, was hij daarnaast een ervaren mycoloog met een grote veldkennis. Als discipel van Louis Imler vergezelde hij zijn leermeester tijdens talloze zoektochten in binnen- en buitenland en op verschillende mycologische sessies van de Franse Mycologische Kring. Zijn mycologische ervaring en kennis groeiden tot een niveau dat de Meester wel degelijk rekening hield met zijn afwijkende mening over de identiteit van een gevonden paddenstoel. Bij verschillende gelegenheden maakte ik mee dat Frans, op de hem eigen, bedachtzame wijze, met een twijfelende blik en het hoofd wat schuin gehouden, Louis Imler aanzette zijn mening te veranderen en dikwijls terecht. Ook de microscopie van de fungi had voor Frans weinig geheimen, maar toch liep hij het liefst rond in de bossen in gezelschap van zijn AMK-ers.

Hoewel helder van geest en ook fysiek nog fit was het moeilijk nog verre verplaatsingen te maken en zagen wij hem, de laatste jaren, nog enkel op excursies in de omgeving van zijn woonst. Op deze laatste gezamenlijke wandelingen zag je het genoeg van hem afstralen.

Als voorzitter stak Frans ook veel aandacht

en energie in de samenwerking met andere verenigingen en instituten. Hij werkte dan ook enthousiast mee aan het oprichten van de Vlaamse Mycologen Vereniging, die als doel had het contact en de samenwerking tussen de lokale werkgroepen te verbeteren.

Met het overlijden van Frans verdwijnt de laatste van een groep die gedurende verschillende decennia de kern vormde die richting gaf aan de AMK.

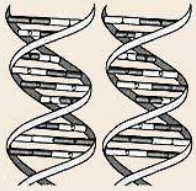
In 2001 gaf hij mij de voorzittersfakkel door. Hij steunde mij hierbij in al mijn beslissingen, zelfs die waarbij hij zijn twijfels had. Ook buiten de omgeving van de Kring heb ik veel aan Frans te danken. Het is dan ook met een gevoel van droefheid, maar ook van dankbaarheid, dat ik van deze bijzondere man afscheid neem.

Vaarwel Frans, we zullen je nooit vergeten.

André

Muizenbos, Ranst, september 2013

Uit de moleculaire keuken

In de voorbije Sporen-nummers werd geregeld geïnformeerd over soms zeer ingrijpend DNA-onderzoek bij basidiomyceten. De indruk kon hierdoor gewekt zijn dat de ascomyceten enigszins aan dit moleculair onderzoeksgeweld ontsnapten. Niets is minder waar, zo blijkt.

Aardtongen gaan (deels) vreemd

In een eerdere studie (Schoch & al. 2009b) bleek dat de aardtongen niet langer bij de *Leotiomycetes* konden thuishoren. Hiervoor werd zelfs een nieuwe klasse, de *Geoglossomycetes*, en een nieuwe orde, de *Geoglossales*, opgericht.

Meer recent gingen Hustad & al. (2013) na, welke genera er naast *Geoglossum* juist in deze nieuwe klasse thuishoren. Meerdere vroegere *Geoglossum*-soorten blijken in dit genus niet thuis te horen. Zo gaat de Kleverige aardtong voortaan *Glutinoglossum glutinosum* heten, terwijl de Zandaardtong nu *Sabuloglossum atropurpureum* wordt.

Daarentegen blijven, niet voor de hand liggend, de genera *Microglossum*, met o.a. de Olijfgroene aardtong, en *Thuemenidium*, met o.a. de Purperbruine aardtong, bij de *Leotiomycetes* behoren.

Referenties

Schoch CL., Wang Z., Townsend J.P., Spatafora J.W. (2009b). *Geoglossomycetes* cl. nov., *Geoglossales* ord. nov. and taxa above class rank in the Ascomycota tree of life. *Persoonia* 22: 129–138.

Hustad V.P., Miller A.N., Dentinger B.T.M., Cannon P.F. (2013). Generic circumscriptions in *Geoglossomycetes*. *Persoonia* 31: 101-111.

Hymenoscyphus, *Phaeohelotium* en *Cudoniella*

Het onderscheid tussen deze drie genera, allen behorend tot *Hymenoscyphus* sensu lato, was in de literatuur van de laatste decennia alles behalve duidelijk.

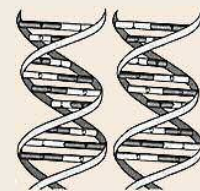
Naar aanleiding van enkele nieuwe *Phaeohelotium*-vondsten werden meerdere soorten van de geel-kleurige inoperculate discomycetengenera *Hymenoscyphus*, *Phaeohelotium*, *Cudoniella* en *Bisporella* aan DNA-onderzoek onderworpen, fide Baral & al. (2013).

In dit onderzoek wordt *Phaeohelotium* voor het eerst van *Hymenoscyphus* onderscheiden, een bevestiging dus van wat ik in mijn *Hymenoscyphus* s.l.-sleutel steeds aangehouden heb, maar ook hier zitten weer soorten tussen waarvan de morfologische kenmerken dit dan weer niet bevestigen.

Cudoniella acicularis blijkt dan weer een clade te vormen samen met *Hymenoscyphus imberbe*, *Hymenoscyphus*

vernus en *Hymenoscyphus kathiae*. En dat is dan weer géén verrassing.

We zijn dus heel benieuwd naar het vervolg op deze studie.

Bisporella s.s. versus Calycina

Gebaseerd op zowel morfologische kenmerken, waaronder het bezit van een *Chalara*-anamorf, als op DNA-sequenties, besluit Baral & al. (2013) dat enkele *Bisporella*-soorten, waaronder een paar héél algemene soorten, beter in *Calycina* geplaatst worden. Zo wordt voor *Bisporella citrina* (Geel schijfzwammetje) weer de oude naam *Calycina citrina* opgerakeld; *Bisporella claroflava* (syn.: *Bisporella sulfurina*, Zwavelgeel schijfzwammetje) wordt *Calycina claroflava*, *Bisporella drosodes* wordt *Calycina drosodes*, *Bisporella lactea* wordt *Calycina lactea* en *Bisporella scolochloae* (Rietschijfzwammetje) wordt *Calycina scolochloae*.

Crocicreas versus Cyathicula

Het genus *Cyathicula* werd door De Notaris (1864) voorgesteld en gebaseerd op de algemeen op kruiden voorkomende *Cyathicula cyathoideum* (Bull.) Thüm. Later werden heel wat soorten o.a. door Dennis (1975, 1978) aan dit genus toegevoegd. Maar Carpenter (1981) beschouwde in zijn monografie *Cyathicula* als een synoniem van het oudere, minder gekende genus *Crocicreas*. Deze zienswijze werd niet door iedereen gevolgd, waardoor beide generanamen nu al meer dan dertig jaar door elkaar gebruikt worden. Maar de kogel is nu eindelijk door de kerk. Een recente studie van vers materiaal van *Crocicreas gramineum* Fr., typesoort van *Crocicreas*, toonde aan dat *Crocicreas* van *Cyathicula* verschilt door de afwezigheid versus aanwezigheid van lichtbrekende vacuolen in parafysen en excipulumcellen.

Referenties

Carpenter S.E. (1981). Monograph of *Crocicreas* (Ascomycetes, Helotiales, Leotiaceae). *Mem. N. Y. bot. Gdn* 33: 1-290.

Baral H.O., Galán R., Platas G. & Tena R. (2013). *Phaeohelotium undulatum* comb. nov. and *Phaeoh.*

succineoguttulatum sp. nov., two segregates of the *Discinella terrestris* aggregate found under *Eucalyptus* in Spain: taxonomy, molecular biology, ecology and distribution. *Mycosystema* 32(3): 386-428.

Bernard Declercq ↑

Erratum Sporen 7 / 2

Zelfs in het digitale tijdperk is het zetduiveltje niet uitgestorven.

In het artikel "*Galerina discreta*, een nieuw Mosklokje voor Vlaanderen" moet het onderschrift van fig. 9 (op p. 21) aangepast worden als:

Galerina similis, cheilocystiden

Ook een Franse pionier overleden

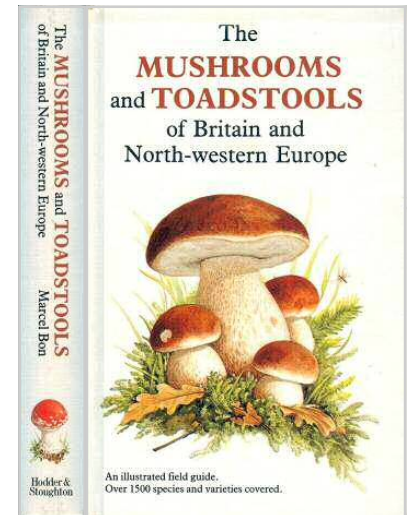
Op 11 mei 2014 overleed Marcel Bon, één van Frankrijk grootste en meest geliefde mycologen, die naam en faam genoot in heel Europa.

Marcel werd geboren in 1925. Hij was eerst apotheker in Saint-Valéry-sur-Somme, later werkte hij aan de universiteit van Lille als botanist en mycoloog.

Velen onder ons kennen hem vooral als auteur van één van de eerste in een generatie populaire veldgidsen "Les champignons de France et d'Europe occidentale", later vertaald in het Engels (foto), door menigeen onder ons meegesleept in excursietassen en kortweg "den Bon" genoemd.

Marcel Bon was een mycologische duizendpoot die verschillende groepen aanpakte en behandelde in zijn "clés monographiques": *Lactarius*, *Russula*, *Agaricus*, *Clitocybe*, *Inocybe*... Deze werden gepubliceerd in "Documents Mycologiques", een tijdschrift dat hij zelf in 1980 oprichtte en dat in 1995 een extra dik volume uitbracht ter ere van Bons 70e verjaardag waarin mycologen over heel Europa een bijdrage publiceerden als eerbetoon.

Daarnaast beschreef hij honderden nieuwe soorten. Hij had als geen ander oog voor kenmerken en variaties van kenmerken en deelde zijn kennis graag met veel andere mycologen en discipelen op zijn talrijke deelnames aan congressen, workshops, symposia en inzamelreizen. Hij was een zeer gedreven man, een locomotief voor verschillende generaties Franse mycologen.

Ik leerde hem kennen in de tijd dat we nog brieven schreven in plaats van e-mails en herinner mij een bevlogen correspondentie over soortconcepten bij melkzwammen. Toen ik Marcel eindelijk in levenden lijve ontmoette op een congres in de Périgord, was hij één en al charme en vrolijkheid. We deelden een werktafel en hij kruiste lachend aan bij hoeveel melkzwammen we dezelfde mening hadden. En tot onze beider tevredenheid waren dat er heel veel. Zijn oog voor details trof me (eerst kijken, dan praten, zei hij), zijn kritische ingesteldheid ook en zijn ergernis voor té onvolledige beschrijvingen. Het is helaas bij één ontmoeting gebleven; kort daarna liet Marcells gezondheid hem niet meer toe veel rond te reizen.

Hij wordt door velen gemist maar zal nooit worden vergeten, want hij heeft veel sporen nagelaten op aarde. Zijn naam werd niet alleen vereeuwigd in de vele soorten die hij zelf beschreef, maar ook

in de taxa die naar hem werden genoemd: *Agaricus bonii*, *Russula bonii*, *Marasmiellus bonii*, *Ramaria bonii* en nog een tiental anderen. Maar minstens zo belangrijk als zijn vele nomenclaturale sporen is het feit dat hij zoveel mensen heeft opgeleid en begeistert en zoveel mycologen heeft aangestoken met zijn goedlachsheid en enthousiasme.

Merci, Marcel. Vale dominum.

Mieke Verbeken

Nieuwtjes uit recente tijdschriften (14.3)

Wim en Roosmarijn Veraghtert-Steeman
 wim.veraghtert@gmail.com - roosmarijn.steeman@natuurpunt.be

Bulletin de la Société Mycologique de France Tome 128, fascicules 1 & 2 (2012)

Dit nummer start met een uitgebreid 'in memoriam' van Jacques Boidin (1922-2013). Een opmerkelijke houtzwam uit het Groothertogdom Luxemburg wordt belicht door J.-M. Pirlot, N. Elvinger, B. Schultheis e.a.: *Polyporus corylinus*, waarvan de vondst ook moleculair onderzocht is (met kleurenfoto's en microtekeningen). Een morfologische studie van de urnkorstzwammen met gloeocystiden is van de hand van B. Duhem. Komen aan bod: *Sistotrema coronilla* (*Gloeocystidium coroniferum*), *Sistotrema proteos* sp. nov., *S. resinocystidium*, *S. resinocystidioides* sp. nov., *S. sernanderi* en *S. pereximium* (met kleurenfoto's en microtekeningen).

Een andere korstzwam vormt het onderwerp van een studie door G. Trichies en G. Gruhn, die zich over de Franse vondsten van *Sidera lunata* buigen (met kleurenfoto's en microtekeningen). Nog eens vijf nieuwe korstzwammen voor de wetenschap worden door B. Duhem beschreven: *Dendrothele naviculoefibulata*, *Leptosporomyces muscigenus*, *Peniophorella martinii*, *Sistotrema janus* en *Sistotrema gerard-trichies*, alle afgebeeld met kleurenfoto's en prachtige microtekeningen. *Peniophorella subglobospora* wordt als nieuwe soort beschreven van de Azoren. Een volledige sleutel voor het genus *Peniophorella* is toegevoegd aan dit artikel door M.T. Telleria e.a. Vervolgens is het weer de beurt aan B. Duhem die verdere beschouwingen geeft over *Peniophorella incrustatissima*.

De eerste Franse vondst van *Coprinus xerophilus* wordt voorgesteld door J.-C. Malaval. In zijn bijdrage 'vezelkoppen buiten de platgetreden paden' werpt P. Laine zijn licht over *Inocybe lavandulochlora*, *I. albofibrillosa* en *I. umbratica* (met kleurenfoto's en microtekeningen). J. Melot eindigt deze editie met besprekingen van *Cortinarius cyanopus*, *C. anserinus* en *C. amoenolens*.

Coolia 57-2

R. Chrispijn brengt verslag uit van de rijke oogst van de buitenlandse werkweek in Pfalz, met afbeeldingen van *Mycena leptophylla*, *Omphalina discorosea*, *Leucoagaricus wychanskiyi*, *Tricholoma saponaceum*, *Cortinarius praestans*, *C. cinna-*

barinus, *Entoloma lividocyanulum*, *Ramariopsis subtilis*, *Tremellodendropsis tuberosa* en *Cantharellus melanoxeros* is duidelijk dat het een geslaagde werkweek was. De mycoflora van verschillende eilandjes van de venige eilandpolder wordt door M. Oud beschreven en een aantal Rode-Lijstsoorten worden besproken en afgebeeld: *Galerina paludosa* en *Hypoholoma subericaceum*. K. Roobeek bespreekt twee veel voorkomende ziekten van Plataan: *Hapalocystis berkeleyi* en *Splanchnonema platani* en voorziet dit artikel van sleutels en foto's van microscopie. In een orchideeënbloempot werd een nieuwe, tropische soort voor Nederland gevonden: de vondst en determinatie van *Lactocollybia variicystis* wordt door L. Rommelaars uit de doeken gedaan.

M. Oud toont dat ook de binnenlandse werkweek in Schoorl de moeite was, met soorten als: *Russula cessans*, *Chamaemyces fracidus*, *Geoglossum arenarium*, *Hygrocybe obrussea*, *Mycena belliae*, *Dermoloma cuneifolium*, *Coprinus semitalis*, *Hygrocybe vitellina*, *H. insipida*, *H. coccinea*, *Peziza boltonii*, *Wilkommlangea reticulata*... Onder de titel "Basidiën als een parelsnoer" beschrijven N. & M. Dam de trilzwam *Sirobasidium albidum* met een sleutel erbij om soorten (die tot hiertoe gekend zijn) uit dit geslacht op naam te brengen.

Coolia 57-3

P. Bremer brengt verslag uit van onderzoek naar de mycoflora van het in Nederland zeldzame Natura 2000 habitat Kievitsbloemhooiland (Fritillario–Alopecuretum, H6510B), een habitat waar doorgaans weinig gekeken wordt omdat er weinig fungi voorkomen. Toch werden in enkele percelen speciale vondsten gedaan, met onder andere *Hygrocybe unguinosa* en *Dermoloma cuneifolium*. Een nieuwe *Russula*-variëteit voor Nederland, *Russula lilacea* var. *carnicolor* wordt gebracht door P. van Eekelen. H. Wouda geeft een overzicht van de vindplaatsen en aantallen van *Entoloma bloxamii* in de "Leemputten" bij Staverden, een soort die daar sinds 2004 wordt opgevolgd. Een gal op een trilzwam krijg je van I. Bruggeman en G. Kremer: *Heteromyxophagae glandulosae* sinds 2009 nieuw voor Nederland (op *Exidia truncata*) en in 2014 gevonden op een nieuwe gastheer (*Exidia plana*). B. Tolsma brengt de hoogtepunten van een herfstwandeling op

de Blikkenburgerlaan te Zeist met o.a. *Aureoboletus gentilis*, *Tricholoma sciodes*, *Boletus satanas*, *Boletus legaliae*, *Boletus rhodopurpureus*... Enkele ascomyceten tijdens de buitenlandse werkweek worden besproken door A. van den Berg: *Helvella latispora*, *Otidea tuomikoskii*, *O. phlebophora*, *Humaria solsequia*... Een kleine groene trilzwam op Brem nl. *Tremella exigua*, ruim tachtig jaar niet meer gezien, werd in 2013 teruggevonden op verschillende plaatsen. Deze soort wordt uitgebreid beschreven en geïllustreerd door M. Jagers. E. Osieck & A. van der Putte brengen verslag uit van het Cristellaweekend, met bijdragen van N. Bulthuis en H. Wassink met foto's van o.a. volgende soorten: *Mycena chlorantha*, *Cristinia gallica*, sporen van *Lophiostoma compressum*, *Meruliopsis taxicola*...

K. Van Oorde schrijft over de waarneming van *Onygena equina* op de hoorns van een ram. Tenslotte willen A. van den Berg-Blok en A. van den Berg iedereen nog eens aanmoedigen om op zoek te gaan naar meeldauwen, waarbij microscopie van volgende soorten wordt afgebeeld: *Podosphaera amelanchieris*, *P. erigerontis-canadensis*, *Phyllactinia mali*, *Erysiphe prunastri*, *E. berberidis*, *E. aquilegiae* en *Sawadaea bicornis*.

Österreichische Zeitschrift für Pilzkunde – Heft 22 (2013)

Uit het Midden-Oosten wordt de eerste vondst van de stuifsteel *Battarea phalloides* voor Saudi-Arabië belicht door S. Howladar en collega's (met kleurenfoto's). De eerste Armeense vondst van de hertentruffel *Elaphomyces muricatus* wordt belicht door R. Hovsepyan (met kleuren- en microfoto's). Een nieuwe molenaar voor de wetenschap wordt door J.B. Blanco-Dios beschreven uit Spanje: *Clitopilus gallaecicus* (met kleurenfoto's en microtekening). Een weerom prachtige bijdrage van A. Hausknecht geeft een overzicht van de genera *Flammulaster* en *Phaeomarasmius* in Oostenrijk. Daarin is een sleutel voor de 11 besproken vloksteeltjes opgenomen, naast 3 *Phaeomarasmius*-soorten. Van nagenoeg alle soorten is een microtekening toegevoegd. Dezelfde auteur vervolgt met een overzicht van kaalkopjes in Oostenrijk, m.n. de genera *Deconica*, *Leratiomyces* en *Psilocybe* (eveneens met microtekeningen en 4 kleurenfoto's).

H. Pidlich-Aigner gaat in een tiende bijdrage van zijn reeks verder in op het genus *Russula* in Oost-Oostenrijk en belicht deze keer *Russula olivascens*. Een nieuwe soort voor de we-

tenschap wordt beschreven: *R. olivoides*, die *R. luteoviridans* ss. Melzer & Zvára vervangt (met microtekeningen, kleurenfoto's en vergelijkende tabel). W. Dämon e.a. publiceren de vindlijst van een werkweek in Salzburg, waarvan *Inocybe angulatosquamulosa*, *I. nematoloma*, *Tilletia cerebrina*, *Parascutellinia fuckelii*, *Peziza alaskana* en *Pindara terrestris* afgebeeld worden. Een artikel over bijzondere vondsten uit Oostenrijk door B. Wergen, W. Schulz e.a. wordt geïllustreerd door een reeks ascomycetenfoto's: *Amphisphaerella xylostei*, *Cistella aconitii*, *C. caricis*, *C. helvetica*, *Colpoma crispum*, *Cryptosporella suffusa*, *Helicogermis gaudefroyi*, *Kotlabaea delectans*, *Lachnellula abietis*, *Mollisia juncina*, *Podohacidium xanthomelum*, *Poetschia cratincola*, *Rhodoscypha ovilla*, *Rodwayella sessilis*, *Tremella exigua*, *Tricharina ascophanooides*, *Wettsteinina niesslii* en *Xerombrophila crystallifera*. Tenslotte presenteert W. Klofac een wereldwijde sleutel tot het genus *Suillus*, met korte soortbeschrijvingen (zonder afbeeldingen).

Mycologia Vol. 105 nrs. 1-6 (jaargang 2013)

In dit tijdschrift gaan de meeste bijdragen over fungi op andere continenten maar interessant voor de Vlaamse mycoloog is een bijdrage van A. Leuchtmann & M. Oberhofer over halmverstikkers (*Epichloë*) op Bosgerst (*Hordelymus europaeus*), waarbij ze vijf verschillende soorten aantreffen (3 nieuwe voor de wetenschap): *E. hordelymi*, *E. danica*, *E. disjuncta*, naast de reeds bekende *E. sylvatica* en *E. bromicola*.

J. Birkebak, J.R. Mayor & P.B. Matheny geven een systematisch, morfologisch en ecologisch overzicht van de Clavariaceae (Agaricales). In die paddenstoelenfamilie worden vier groepen of clades onderscheiden: 1. *Mucronella*, 2. *Ramariopsis-Clavulinopsis*, 3. *Hyphodontiella* en 4. *Clavaria-Camarophyllopsis-Clavicornia*. L. Nagy, D. Desjardin e.a. stellen een fylogenetische analyse van de kale inktzwammen en de groep rond de hazenpootjes voor: het genus *Coprinopsis* secties *Atramentarii* en *Lanatuli*. Ze beschrijven drie nieuwe soorten: *Coprinopsis fusispora*, *C. babosiae* en *C. villosa* en vervangen de naam '*C. spelaiophila*' door *C. mitraespora*. In een themanummer rond polyporen vinden we ondermeer een fylogenetisch overzicht van de Polyporales door M. Binder, A. Justo e.a., een studie over de *Antrodia*-groep door B. Ortiz-Santana, D. Lindner e.a. en diverse artikelen over de (evolutie van de) houtafbrekende eigenschappen van polyporen, zoals lignine-afbrekende peroxidases en polysacchariden. ↑

Colofon

SPOREN is een uitgave van de KVMV, de Koninklijke Vlaamse Mycologische Vereniging vzw.

Afdelingen: Antwerpse Mycologische Kring (AMK), Mycologische Werkgroep Limburg (Mycolim), Oost-Vlaamse Mycologische Werkgroep (OVMW) en Zelfstandige Werkgroep voor Amateurmycologen (ZWAM).

Voorzitter: Myriam de Haan

Leopoldstraat 20, bus 1.1, 2850 Boom - 03/888 75 14 - myriam.de.haan@skynet.be

Ondervoorzitter: Mieke Verbeken

Predikherenstraat 37, 8750 Wingene - 051/65 89 80 - mieke.verbeken@ugent.be

Penningmeester: Lieve Van Boeckel-Deceuninck

Alexander Franckstraat 235 - bus 3, 2530 Boechout - 03/455 01 27 - 0475/268 167 - lieve.deceuninck@skynet.be

Secretaris: Dieter Slos

Weitingstraat 8, 9881 Aalter - 09/374 63 11 - dieterslos@gmail.com

Ledenadministratie: Robert De Ceuster

Kloosterbergstraat 34, 3290 Diest - 013/33 57 96 - robert.de.ceuster@scarlet.be

Overige bestuurders:

André De Kesel, Haesaertsplaats 15, 2850 Boom - 02/260 09 38 - adk@br.fgov.be

Gut Driesen-Tilkin, Kruisheideweg 32, 3520 Zonhoven - 011/72 59 24 - driesen.tilkin@gmail.com

Richard Pawlowski, Naaldert 8, 3550 Heusden-Zolder - richard.pawlowski@scarlet.be

Roosmarijn Steeman, Bist 66, 2500 Lier - 0485/68 88 48 - roosmarijn.steeman@gmail.com

William Coeck, Brandstraat 40, 2850 Boom - 03/888 42 89 - william.coeck@pandora.be

Wim Veraghtert, Bist 66, 2500 Lier - 0496/97 87 79 - wim.veraghtert@gmail.com

Internet: KVMV: www.kvmv.be

ZWAM: www.kvmv.be, bij "Afdelingen" ZWAM kiezen

Verantwoordelijke bibliotheek:

Lucy de Nave, Jan Van Rijswijcklaan 277, 2020 Antwerpen - lucy.denave@antwerpen.be

FUNBEL

Secr.: Emile Vandeven, Kleinewinkellaan 53 bus 1, 1853 Strombeek-Bever, 02/2677418 - vandeven.emile@skynet.be

Lidmaatschap KVMV 2014: bedraagt 21 euro (gezinlidgeld 23 euro), te storten op de rekening IBAN BE17 7370 1875 7621 (BIC-code KREDBEBB) van de Koninklijke Vlaamse Mycologische Vereniging, Groenenborgerlaan 171, 2020 Antwerpen. Voor buitenlandse leden bedraagt het lidmaatschap 28 euro (30 euro voor een gezin). De eventuele bankkosten worden gedragen door de opdrachtgever. *Sterbeekia* en de nieuwsbrief *Sporen* (4 maal/jaar) zijn begrepen in het lidgeld.

Sporen

Verantwoordelijke uitgever: Danny Minnebo, Kleine Molenstraat 19, 9290 Overmere

Redactieleden: Georges Buelens, Robert De Ceuster, Gut Tilkin, Wim Veraghtert en Peter Verstraeten

Eindredactie en lay-out: Danny Minnebo - 09/367 95 49 - minnebo.troch@pandora.be

Ieder lid kan publiceren in *Sporen*. **Teksten** voor volgend nummer moeten **vóór 1 november 2014** gemaïld worden naar het redactielid van zijn afdeling:

AMK	> Wim Veraghtert	- wim.veraghtert@gmail.com
MYCOLIM	> Gut Tilkin	- driesen.tilkin@gmail.com
OVMW	> Peter Verstraeten	- verstraeten.peter@skynet.be
ZWAM	> Georges Buelens	- georges.buelens@telenet.be

Foto's of figuren in de tekst worden best nog eens afzonderlijk meegestuurd als beeldbestand, bijvoorbeeld .jpg.

COPYRIGHT ©

Het copyright voor tekst en illustraties van de artikels berust bij de Koninklijke Vlaamse Mycologische Vereniging (KVMV). Auteurs behouden het recht om de eigen tekst en illustraties voor andere doeleinden te gebruiken. Het is niet toegestaan volledige of gedeelten van artikels of illustraties over te nemen zonder toestemming van de redactie.

ISSN 2030-367X

Inhoud

1	Editoriaal	<i>M. de Haan</i>
2	Excursiekalender	
4	Educatieve bijeenkomsten	
6	<i>Amaurodon mustialaensis</i> , een zeldzame blauwe korstzwam	<i>G. Tilkin</i>
10	<i>Conocybe intrusa</i> - Reuzenbreeksteel	<i>L. Lambreghts</i>
12	<i>Armillaria ectypa</i> (Moerashoningzwam) Monitoring 2013	<i>R. De Ceuster</i>
15	Overlijden Frans Dielen	<i>A. de Haan</i>
17	Uit de moleculaire keuken	<i>B. Declercq</i>
19	Ook een Franse pionier overleden	<i>M. Verbeken</i>
20	Nieuwtjes uit de recente tijdschriften	<i>R. Steeman / W. Veraghtert</i>